

FORMULARZ ZGŁASZANIA UWAG

do Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

1. Informacja o zgłaszającym

1	Imię i nazwisko / Nazwa podmiotu	KAMILIAŃSKA MISJA POMOCY SPOŁECZNEJ
2	Status prawny podmiotu*	ORGANIZACJA POZARZĄDOWA
3	Adres do korespondencji	WARSZAWA, TRAKTORZYSTÓW 26, 02-495
4	e-mail	rzecznictwo@misja.com.pl ,
5	Nr telefonu kontaktowego	22 478 30 22

*UWAGA: osoby, które zgłaszają uwagi/propozycje, a nie reprezentują żadnych organizacji/podmiotów publicznych prosimy o wpisanie w wierszu nr 2: NIE DOTYCZY

2. Uwagi zgłoszone do Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 w ramach konsultacji społecznych

Lp.	Str.	Rozdział/Podrozdział	Fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi (uzasadnienie)
1.	12	ROZDZIAŁ 1; 1.1 DIAGNOZA WYZWAÓ, POTRZEB I POTENCJAŁÓW OBSZARÓW/ SEKTORÓW OBJĘTYCH PROGRAMEM [SEKCJA 1.1], Środowisko	Brak konkretnego fragmentu	Brak odniesienia do stopnia dostępu mieszkańców województwa posiadających zaburzenia psychiczne do środowiskowej/ambulatoryjnej opieki psychiatrycznej. Podano jedynie liczby osób objętych tego rodzaju wsparciem, co nie niesie ze sobą żadnej informacji o stopniu zaspokojenia potrzeb ani osiągnięcia wskaźników określonych np. w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego. Adekwatne porównanie uczyniono w przypadku opieki stacjonarnej w następnym akapicie. Ze względu na nacisk na deinstytucjonalizację kładziony obecnie w Unii Europejskiej, jak również w dalszych częściach konsultowanego dokumentu, należałoby uzupełnić ten fragment o dane dotyczące dostępności do pomocy środowiskowej, która jest podstawą deinstytucjonalizacji

Lp.	Str.	Rozdział/Podrozdział	Fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi (uzasadnienie)
				usług społecznych.
2.	14,15	(1.1) Podrozdział WSPIERANIE WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO I WALKA Z UBÓSTWEM	„Niezbędny jest rozwój systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej. (...) Konieczne jest, m.in.: wspieranie gmin w tworzeniu lokalnych systemów wsparcia, zatrudnianie asystentów rodzin, tworzenie placówek wsparcia dziennego (2012 r. - 225 placówek w 33 gminach.” Dodać przed ostatnią kropką:	„oraz zapewnianie dostępu do mieszkań wspieranych i docelowych dla młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą.” Uzasadnienie: Ograniczony dostęp do lokali po opuszczeniu pieczy zastępczej jest przyczyną marginalizacji wychowanków pieczy oraz niepowodzeń w budowaniu samodzielnego życia. Ze względu na ich sytuację życiową, której cechą definicyjną jest brak bądź bardzo ograniczone wsparcie ze strony rodziny pochodzenia oraz konieczność wcześniejszego niż rówieśnicy usamodzielnienia, muszą oni liczyć jedynie na mieszkania z zasobów gmin i wsparcie z systemu pomocy państwa. Brak odpowiedniej polityki mieszkaniowej wobec wychowanków pieczy zastępczej jest jednym z powodów niepowodzenia procesu usamodzielnienia, a w skrajnych przypadkach bezdomności, co potwierdza istotny udział wychowanków pieczy wśród użytkowników usług z tytułu bezdomności.
3.	15	(1.1) Podrozdział WSPIERANIE WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO I WALKA Z UBÓSTWEM	Brak fragmentu. Dodać przed akapitem rozpoczynającym się od „Na wykluczenie wpływa także zły stan zdrowia ...”	„Skrajnemu wykluczeniu podlegają osoby bezdomne. Sytuacje mieszkaniowe w jakich się znajdują obejmują kontinuum od przebywania na ulicy, miejskich skwerach, pustostanach, altankach działkowych, placówkach dla osób bezdomnych, u krewnych i znajomych „kątem” oraz w przeludnionych i substandardowych lokalach. System diagnozy zjawiska dociera jedynie do osób korzystających stale z pomocy instytucjonalnej schronisk i noclegowni, (ogólnopolskie liczenie MPiPS 2011, 2013, Spis powszechny wśród osób bezdomnych 2011) oraz pomocy społecznej, co jest przyczyną fragmentarycznego charakteru mazowieckich danych o skali i podstawowych cechach populacji dotkniętej i zagrożonej

Lp.	Str.	Rozdział/Podrozdział	Fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi (uzasadnienie)
				bezdomnością. Nie są rozwijane systemy gromadzenia danych towarzyszące udzielaniu wsparcia, choć istnieje potencjał ¹ . W systemie pomocy dominuje interwencja kryzysowa skoncentrowana na zabezpieczeniu podstawowych potrzeb w postaci dachu nad głową, posiłku i ubrania realizowana w obiektach zbiorowego zakwaterowania, które posiadają niski standard fizyczny. Do rzadkości należą programy rozproszonych mieszkań treningowych/wspieranych oraz inne formy pomocy oparte o mieszkalnictwo (<i>housing led</i>). Wspieranie wychodzenia z bezdomności wciąż bazuje na integracji zawodowej (<i>employment led</i>). Prewencja cierpi z powodu braku koordynacji działań z zakresu pomocy społecznej z polityką mieszkaniową. Skuteczność oraz efektywność kosztowa istniejącego systemu pomocy nie jest znana.”
4.	22	(1.2.) Podrozdział WŁĄCZENIE SPOŁECZNE I WALKA Z UBÓSTWEM	Pierwszy akapit	„Jest to projekt, który ma zapewnić spójność społeczną i terytorialną, umożliwiając jednocześnie dostęp do korzyści ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia także osobom ubogim i wykluczonym społecznie poprzez promowanie inwestycji społecznych. ” Uzasadnienie: koncept inwestycji społecznych ² (ang. <i>social investment</i>) wypiera standardowe myślenie o pomaganiu ludziom w potrzebie, wedle którego nakłady związane z rozwiązywaniem problemów społecznych traktuje się jako wydatki i koszty państwa. W retoryce inwestycji społecznych podkreśla się, iż wspieranie ludzi w kryzysie to inwestycja w przyszłość, która dobrze zrealizowana teraz,

¹ W 2011 roku Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia przeprowadziła badanie sposobów gromadzenia danych w działających na Mazowszu instytucjach dla osób bezdomnych, które wykazało, że wszystkie instytucje gromadzą dane niezbędne do ustalenia realnej skali populacji ludzi dotkniętych bezdomnością w województwie. Bariera jest charakter rejestrów – papierowy – i brak dostępu dla instytucji do środków pozwalających na przekształcenie rejestrów tradycyjnych w elektroniczne. Raport z badania znajduje się tutaj: http://www.bezdomnosc.edu.pl/images/PLIKI/Raporty/r6_raport-badanie-anekietowe-2011.pdf

² <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1044&>

Lp.	Str.	Rozdział/Podrozdział	Fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi (uzasadnienie)
				zaowocuje później np. w postaci ustabilizowania sytuacji osób i grup, które wychodząc z kryzysu będą w stanie samodzielnie o siebie zadbać bez pomocy państwa. Koncept inwestycji społecznych wymaga prowadzenia rzetelnej analizy efektywności programów pomocowych oraz analizy ekonomicznej obejmującej wszystkie koszty i korzyści zarówno bieżące jak i przyszłe, finansowe jak i społeczne.
5.	23	(1.2.) Podrozdział WŁĄCZENIE SPOŁECZNE I WALKA Z UBÓSTWEM	„Działania na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem będą wpisywać się również w następujące dokumenty:” - dodać w dowolnym miejscu:	„Pakiet Inwestycji Społecznych opisany w Komunikacie Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów pt. „Inwestycje społeczne na rzecz wzrostu i spójności - implementacja Europejskiego Funduszu Społecznego 2014-2020 ³ wraz z dokumentami towarzyszącymi min. „Commission Staff Working Document - Confronting Homelessness in the European Union (Brussels, 20.2.2013 SWD(2013) 42 final)” ⁴ .” Uzasadnienie: Przewodnie projekty UE tworzone w celu realizacji priorytetu wspierania włączenia i walki z ubóstwem mają charakter długookresowy w związku z czym nie odpowiadają na pojawiające się nagle w trakcie ich realizacji wyzwania np. problemy społeczne wywołane kryzysem finansowym i ekonomicznym. Dlatego podlegają one aktualizacjom dokonywanym w formie bieżących dokumentów np. Komunikatów KE. Pakiet Inwestycji Społecznych to odpowiedź na wyzwania wywołane kryzysem oraz obserwację nieosiągnięcia przez UE wskaźników redukcji ubóstwa określonych w Strategii Europa 2020. W pakiecie kładzie się nacisk na rozwiązania skuteczne czyli przynoszące trwałe rozwiązania problemów społecznych oraz jednocześnie

³ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Towards Social Investment for Growth and Cohesion – including implementing the European Social Fund 2014-2020 (Brussels, 20.2.2013 COM(2013) 83 final)

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2013:0042:FIN:EN:PDF>

Lp.	Str.	Rozdział/Podrozdział	Fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi (uzasadnienie)
				<p>efektywne kosztowo czyli np. tańsze niż pozostawienie problemu bez rozwiązania lub wieloletnie „rozwiązywanie” skoncentrowane na procesie i nie owocujące skutkiem. Pakiet obejmuje również wskazówki dotyczące budowania systemu pomocy wobec bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego, szczególnie istotne dla Mazowsza, na terenie którego – tak jak i w całej Polsce – dominuje starodawne podejście do bezdomności i jej likwidowania (opisane w poprawce nr 3). Kierując się szczegółowymi wskazówkami dot. Bezdomności oraz opierając przeciwdziałanie wykluczeniu i przełamywanie ubóstwa o koncept inwestycji społecznych, Mazowsze ma szansę stać się liderem w Polsce w budowaniu nowoczesnego systemu wsparcia opartego o najnowsze rekomendacje europejskie poparte solidnymi badaniami naukowymi.</p>
6.	29	<p>1.4. UZASADNIENIE WYBORU CELÓW TEMATYCZNYCH I PRIORYTETÓW INWESTYCYJNYCH [SEKCJA 1.1]</p>	<p>Tabela 2. Dodać do PI 9.1 drugi punkt w ostatniej kolumnie</p>	<p>„2.Poprawa dostępu mieszkań na potrzeby realizacji programów zapobiegania oraz rozwiązywania problemów społecznych min. na rzecz usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, uchodźców, osób opuszczających instytucje penitencjarne i opieki zdrowotnej a także zapobiegania oraz wychodzenia z bezdomności w ramach podejścia opartego o mieszkalnictwo (<i>housing led</i>). (<i>Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu...</i>)</p> <p>Uzasadnienie: Mała dostępność mieszkań w Polsce jest od wielu lat nieprzekraczalną barierą w skutecznym i trwałym rozwiązywaniu wielu problemów społecznych dotyczących osób o niskich dochodach. Polityka mieszkaniowa państwa koncentruje się wokół ludzi średnio zamożnych, stale maleją gminne zasoby lokalowe (są wykupywane, spada wskaźnik mieszkań nowobudowanych przez gminy). Programy kierowane do osób dotkniętych ubóstwem koncentrują się na wspieraniu zatrudnienia, tak jakby stabilność mieszkaniowa była jego naturalną konsekwencją. W inną stronę idą europejskie rekomendacje</p>

Lp.	Str.	Rozdział/Podrozdział	Fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi (uzasadnienie)
				wyrażone min. w Rekomendacjach Jury Europejskiej Konferencji Konsensusu w Bezdomności w 2010 ⁵ roku czy Rezolucji PE w sprawie Strategii UE Wobec Bezdomności 2014 ⁶ . Dostępne finansowo mieszkania są niezbędne dla trwałego rozwiązywania problemów związanych z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
7.	29	1.4. UZASADNIENIE WYBORU CELÓW TEMATYCZNYCH I PRIORYTETÓW INWESTYCYJNYCH [SEKCJA 1.1]	Tabela 2. IX CT: Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem, PI 9.7. ostatnia kolumna	Dodać punkt 2 (zmienić numerację kolejnych punktów). „2.Promowanie instrumentów zapewniających dostęp do mieszkań na potrzeby rozwijania poza instytucjonalizowanych usług społecznych. (<i>Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu...</i>)” Uzasadnienie: warunkiem rozwoju niedrogich, trwałych i wysokiej jakości poza-instytucjonalnych usług społecznych jest dostępność mieszkań, w których z odpowiednim wsparciem – właśnie w postaci usług społecznych – mogą przebywać osoby obecnie skoszarowane w dużych instytucjach np. domach pomocy społecznej, szpitalach psychiatrycznych, schroniskach dla bezdomnych, dużych domach dziecka i innych. Zwiększanie dostępności mieszkań dla wymagających wsparcia klientów rekrutujących się z wyżej wskazanych grup, wiąże się zarówno z działaniami o charakterze inwestycyjnym (patrz uwaga do PI 9.1.) jak i działaniami miękkimi popularyzującymi różnego rodzaju instrumenty pośredniczonego najmu (usługi społeczne), w którym między właścicielem lokalu np. gminą, spółdzielnią, osobą prywatną a klientem staje instytucja wspierająca np. organizacja pozarządowa, ośrodek pomocy społecznej. Przykładem są agencje najmu społecznego funkcjonujące w Belgii ⁷ oraz Program Mieszkań

⁵ European Commission (2011) European Consensus Conference on Homelessness: Policy Recommendations of the Jury, Bruksela

⁶ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2014-0043&language=PL&ring=P7-RC-2014-0008>

⁷ Więcej w: Pascal de Decker (2012) „Social Rental Agencies: An Innovative Housing-led Response to Homelessness”, FEANTSA, <http://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.feantsa.org%2Fspip.php%3Faction%3D>

Lp.	Str.	Rozdział/Podrozdział	Fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi (uzasadnienie)
				Treningowych realizowany przez Kamiliańską Misję Pomocy Społecznej. Szczególnym instrumentem są programy oparte o ideę „Najpierw Mieszkanie”, rekomendowane min. w Pakiecie Inwestycji Społecznych ⁸ jako efektywne kosztowo i trwale rozwiązujące problem bezdomności chronicznej osób dotkniętych wielokrotnym wykluczeniem.
8.	69	[SEKCJA 2.A.1] PRIORYTET INWESTYCYJNY 2.3	Dodać przed „W wyniku zaprogramowanej...”	„Zwiększenie wykorzystania TIK nastąpi również wśród instytucji trzeciego sektora świadczących usługi społeczne w ramach realizacji zadań publicznych w szczególności z tytułu bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego, np. prowadzących noclegownie, schroniska i domy. Badanie prowadzone na Mazowszu w 2011 roku ⁹ wykazało, iż jedynie dwie spośród ok. 50 placówek tego rodzaju posiadało elektroniczne rejestry pozwalające na gromadzenie podstawowych informacji niezbędnych do udzielania pomocy podopiecznym. Wprowadzenie elektronicznych rejestrów danych uzyskiwanych w procesie udzielania wsparcia pozwoli na zwiększenie efektywności wsparcia oraz istotnie przyczyni się do diagnozowania skali i cech populacji ludzi dotkniętych bezdomnością i wykluczeniem mieszkaniowym na Mazowszu. Do tej pory wsparciem z zakresu TIK objęte były wyłącznie instytucje administracji publicznej z pominięciem organizacji pozarządowych, które w wielu obszarach są dominującym dostawcą usług.”
9.	69	[SEKCJA 2.A.1] PRIORYTET INWESTYCYJNY 2.3	Fragment: „informatyzacja jednostek administracji publicznej, podmiotów leczniczych;” zamienić na:	„informatyzacja jednostek administracji publicznej, organizacji pozarządowych świadczących usługi społeczne w ramach realizacji zadań publicznych, podmiotów leczniczych” Uzasadnienie: w treści uwagi powyżej – nie ma powodów, dla których

acceder_document%26arg%3D1028%26cle%3D1c576f7e5d5f6e889ab9706da72cf1b3f0e34aa3%26file%3Dpdf%252F2012_06_22_sra_final_en.pdf&ei=5vgWU967MOnjywPB64KgBw&usq=AFQjCNFdfM-RtXWkTkG5Kbe9vuYqn-ub2A&sig2=N05HaHTj54c5GideplQAuQ&bvm=bv.62286460,d.bGQ

⁸ Patrz przyp. 3.

⁹ Patrz przyp. 1.

Lp.	Str.	Rozdział/Podrozdział	Fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi (uzasadnienie)
				<p>informatyzacji mają podlegać wyłącznie instytucje administracji publicznej, jeśli równolegle do nich funkcjonują podmioty pozarządowe realizujące zadania publiczne zlecone przez administrację publiczną. Informatyzacja w organizacjach pozarządowych jest szczególnie ważna w zdominowanych przez nie obszarach świadczenia usług, np. bezdomności. To organizacje pozarządowe posiadają dostęp do danych i wiedzy niezbędnej do efektywnego planowania polityki społecznej wobec tego zjawiska, dlatego objęcie ich tym procesem jest szczególnie ważne.</p> <p>(Uzupełnić „Zestawienie głównych grup beneficjentów” str. 70) „Organizacje pozarządowe świadczące usługi społeczne w ramach realizacji zadań publicznych”</p>
10.	102	<p>[SEKCJA 2.A.1] PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.1 Cel szczegółowy 6: <i>Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną.</i></p>	Uwaga ogólna do całego priorytetu	<p>W części diagnostycznej konsultowanego dokumentu podkreślono – jak uważamy bardzo słusznie – fakt niewystarczającego dostępu i potrzeby rozwijania środowiskowych usług psychiatrycznych, co jest istotne min. dla procesu deinstytucjonalizacji. Diagnoza ta nie znajduje odzwierciedlenia w opisie celu szczegółowego 6 dla P.I. 9.1. Opisanie na stronach 103 i 104 inwestycje w infrastrukturę w sposób bardzo niejasny odnoszą się do celu, jakim jest zwiększenie dostępu do środowiskowej opieki psychiatrycznej.</p>
11.	102	<p>[SEKCJA 2.A.1] PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.1 Cel szczegółowy 6: <i>Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną.</i></p>	Dodać przed „W wyniku zaprogramowanej interwencji (...)”	<p>Istotną barierą w charakteryzującą mazowiecką infrastrukturę zdrowotną i społeczną jest brak dostępnych finansowo i objętych wsparciem mieszkań dla osób przebywających w instytucjach z powodu doświadczania następujących problemów społecznych: wychowywanie w pieczy zastępczej w fazie usamodzielnienia, uchodźstwo, zbliżający się koniec przebywania w instytucji penitencjarnej lub opieki zdrowotnej, bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego. Wielu mieszkańców instytucji przebywa w nich z powodu braku możliwości zapewnienia wsparcia w mieszkaniach na zewnątrz lub braku mieszkań (np. mieszkań chronionych dla osób z</p>

Lp.	Str.	Rozdział/Podrozdział	Fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi (uzasadnienie)
				zaburzeniami psychicznymi). Dlatego konieczne jest wsparcie inwestycji zwiększających dostęp do mieszkań na potrzeby realizacji programów wspierających na rzecz wspomnianych grup.
12.	103	[SEKCJA 2.A.1] PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.1 Cel szczegółowy 6: <i>Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną.</i>	W ramach celu szczegółowego 6 dodać drugi planowany do realizacji typ projektu w brzmieniu zaproponowanym obok, oraz stosownie do możliwości i wymogów konsultowanego dokumentu uzupełnić szczegółowy opis realizacji (min. opis kierunkowych zasad wyboru projektów)	„Inwestycje w infrastrukturę mieszkaniową na rzecz poprawy dostępu do mieszkań na potrzeby realizacji programów rozwiązujących zdiagnozowane na Mazowszu problemy społeczne. Inwestycje w infrastrukturę będą polegać na: - remontowaniu/modernizacji/doposażaniu mieszkań wykorzystywanych w programach wspieranego/treningowego/przejściowego/chronionego mieszkalnictwa (Uzupełnić:) Zestawienie głównych grup beneficjentów: - organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące programy wspieranego mieszkalnictwa” Zestawienie głównych grup docelowych - osoby doświadczające problemów społecznych, dla których rozwiązanie niezbędny jest dostęp do mieszkań: usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej, uchodźcy, opuszczający instytucje penitencjarne i medyczne, zagrożeni i wychodzący z bezdomności.
13.	132	[SEKCJA 2.A.1] PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.7 Cel szczegółowy 2: <i>Poprawa dostępu do usług opieki zdrowotnej i usług społecznych, tworzących szansę włączenia społecznego i/lub zatrudnienia</i>	„Na Mazowszu brakuje placówek dziennej opieki nad osobami starszymi i innymi osobami zależnymi. (wstawić fragment obok) Wśród osób zależnych, w szczególnie niekorzystnej sytuacji są osoby niepełnosprawne i ich rodziny, a także osoby z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, w tym z zaburzeniami rozwoju.”	„W placówkach dla osób bezdomnych istotną grupę mieszkańców stanowią samotne osoby starsze wymagające pomocy i jednocześnie pozbawione wsparcia ze strony rodziny.”

Lp.	Str.	Rozdział/Podrozdział	Fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi (uzasadnienie)
14.	133	[SEKCJA 2.A.1] PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.7 Cel szczegółowy 2: <i>Poprawa dostępu do usług opieki zdrowotnej i usług społecznych, tworzących szansę włączenia społecznego i/lub zatrudnienia</i>	Dodać przed akapitem zaczynającym się od: „W związku z powyższym ... „	<p>„Na Mazowszu system pomocy z tytułu bezdomności opiera się o różnego rodzaju ośrodki, domy, schroniska, noclegownie i inne obiekty zbiorowego zakwaterowania, w których przez krótszy lub dłuższy czas przebywają osoby pozbawione dachu nad głową. Do rzadkości należą programy mieszkań wspieranych/treningowych/ przejściowych prowadzone w naturalnych warunkach mieszkaniowych (np. mieszkania rozproszone w sąsiedztwie), w ramach których osoby wychodzące z bezdomności uczą się funkcjonowania warunkach zbliżonych do docelowego rozwiązania otrzymując jednocześnie wsparcie specjalistów dopasowane do ich indywidualnej sytuacji. Zwiększenie dostępu to takich programów zwiększy efektywność i trwałość programów wychodzenia z bezdomności realizowanych w województwie.”</p>
15.	134	[SEKCJA 2.A.1] PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.7 Cel szczegółowy 2: <i>Poprawa dostępu do usług opieki zdrowotnej i usług społecznych, tworzących szansę włączenia społecznego i/lub zatrudnienia</i>	[SEKCJA 2.A.2.1] Opis przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PI 9.7 Dodać proponowany do realizacji typ projektu w brzmieniu jak obok, dodając uzupełniający opis.	<p>„- rozwój programów wspieranego mieszkalnictwa realizowanych w naturalnym środowisku mieszkaniowym (mieszkania rozproszone) zapewniających zindywidualizowane i specjalistyczne wsparcie dla osób objętych programem.”</p> <p>(...)</p> <p>W ramach programów rozwoju wspieranego mieszkalnictwa w naturalnym środowisku mieszkaniowym czyli poza placówką o charakterze obiektu zbiorowego zakwaterowania wsparcie będzie kierowane do osób zarówno zagrożonych bezdomnością posiadając wymiar prewencyjny jak i objętych programami jej przewyższania realizując cele integracyjne. Fakt zagrożenia bądź bycia dotkniętym bezdomnością będzie definiowany szeroko zgodnie z Europejską Typologią Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego ETHOS, w świetle której to sytuacja mieszkaniowa a nie cechy osoby decydują o jej statusie w bezdomności i potrzebnie objęcia wsparciem. Programy będą kierowane zarówno do uchodźców jak i osób opuszczających instytucje penitencjarne i zdrowotne, pieczę zastępczą, placówki dla bezdomnych, przebywające w lokalach substandardowych i</p>

Lp.	Str.	Rozdział/Podrozdział	Fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi (uzasadnienie)
				<p>przeludnionych. (...) Zestawienie głównych grup docelowych (str. 135): „w przypadku rozwoju programów wspieranego mieszkalnictwa osoby znajdujące się w sytuacji bezdomności lub wykluczenia mieszkaniowego według Europejskiej Typologii Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego ETHOS 2008 PL¹⁰”</p>
16.	176	ROZDZIAŁ 5 - [SEKCJA 5] 5.1 WYKAZ OBSZARÓW NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ [SEKCJA 5.1]	Fragment „Poza brakiem zatrudnienia na zjawisko ubóstwa mają wpływ, m.in.: brak infrastruktury usług opieki zdrowotnej (wstawić fragment obok), usług społecznych, brak możliwości przekwalifikowania się oraz brak dostępu do edukacji.” Zamienić na:	„Poza brakiem zatrudnienia na zjawisko ubóstwa mają wpływ, m.in.: brak infrastruktury usług opieki zdrowotnej, problemy z dostępem do wsparcia mieszkaniowego i mieszkań, brak usług społecznych, brak możliwości przekwalifikowania się oraz brak dostępu do edukacji.”
17.	178	5.2 WKŁAD STRATEGII OKREŚLONEJ W PROGRAMIE (...) [SEKCJA 5.2]	Fragment „działania o charakterze profilaktycznym, zapobiegające powstawaniu ubóstwa (profilaktyka zdrowotna, (wstawić uwagę obok) wspieranie rodzin, edukacja, kształcenie dorosłych);” zamienić na:	„działania o charakterze profilaktycznym, zapobiegające powstawaniu ubóstwa (profilaktyka zdrowotna, prewencja bezdomności, wspieranie rodzin, edukacja, kształcenie dorosłych);”

¹⁰ <http://www.feantsa.org/spip.php?article120&lang=en>